

FIȘA DISCIPLINEI

Sfânta Treime în revelația Evangheliilor sinoptice și în Evanghelia a IV-a – Dumnezeu Tatăl Creator și Proniator / The Holy Trinity in the Revelation of the Synoptic Gospels and in the Fourth Gospel - God the Father, Creator and Proniator

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie
1.5. Ciclu de studii	Masterat
1.6. Programul de studii / Calificarea	Doctrină, Hermeneutică și Istorie Bisericească
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	<i>Sfânta Treime în revelația Evangheliilor sinoptice și în Evanghelia a IV-a – Dumnezeu Tatăl Creator și Proniator / The Holy Trinity in the Revelation of the Synoptic Gospels and in the Fourth Gospel - God the Father, Creator and Proniator</i>					Codul disciplinei	OMR0002
2.2. Titularul activităților de curs						Pr. prof. emerit dr. Stelian Tofană	
2.3. Titularul activităților de seminar						Pr. prof. emerit dr. Stelian Tofană	
2.4. Anul de studiu	2	2.5. Semestrul	1	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	DC

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar/ laborator/ proiect	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	42	din care: 3.5. curs	28	3.6 seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
3.5.1. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					12
3.5.2. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					60
3.5.3. Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					48
3.5.4. Tutoriat (consiliere profesională)					5
3.5.5. Examinări					2
3.5.6. Alte activități [de ex.: comunicare bidirecțională cu titularul de disciplină / tutorele]					6
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				133	
3.8. Total ore pe semestru				175 (133+42)	
3.9. Numărul de credite				7	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Familiarizare prealabilă cu metodologia studiului biblic și teologic (hermeneutică, exegeză, istorie bisericească)
4.2. de competențe	- Capacitatea de a lucra cu surse primare (texte biblice în traducere sau original, izvoare patristice) și secundare (literatură teologică, studii istorice). - Abilități elementare de analiză critică, redactare academică și utilizare a instrumentelor de cercetare biblică și teologică. - Competență în interpretarea și corelarea datelor biblice cu contextul istoric și teologic al Bisericii primare. - Deschidere către abordarea interdisciplinară și dialogul teologic.

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	- Sala de curs dotată cu echipament multimedia (videoproector, calculator/laptop, conexiune la internet) pentru prezentări interactive și accesarea resurselor electronice. - Acces la platforma e-learning (Teams), unde să fie puse la dispoziția studenților materialele de curs, bibliografia, resursele auxiliare și anunțurile relevante. - Posibilitatea participării la conferințe, webinarii sau activități de cercetare interdisciplinară, pentru stimularea dialogului și a implicării în tematica misterilogică.
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	- Accesul studenților la bibliografia obligatorie și suplimentară, în format tipărit și electronic, necesară activităților seminariale. - Sală de seminar amenajată pentru lucru colaborativ, dotată cu echipament multimedia pentru prezentări și dezbateri interactive. - Participarea activă a studenților în analiza și dezbaterile textelor, precum și pregătirea prealabilă a temelor și studiilor de caz propuse.

6. Competențele specifice acumulate¹

Competențe profesionale/esențiale	<i>Dezvoltă software cu sursă deschisă</i> - Exploatează și creează software cu sursă deschisă - Este familiarizat(a) cu principalele modele de software cu sursă deschisă, cu sistemele de acordare a licențelor și cu practicile de codificare adoptate în mod obișnuit în producția de software cu sursă deschisă <i>Promovează transferul de cunoștințe</i> - Implementează o amplă sensibilizare cu privire la procesele de valorificare a cunoștințelor; menită să maximizeze fluxul bidirecțional de tehnologie, proprietate intelectuală, expertiza și capacitate între baza de cercetare și industrie sau sectorul public <i>Desfășoară activități de cercetare la nivel interdisciplinar</i> - Desfășoară activități de cercetare dincolo de limitele disciplinare și funcționale <i>Promovează implicarea publicului în cercetare</i> - Dialoghează cu publicul în ceea ce privește conceperea, desfășurarea și difuzarea cercetării <i>Gestionează date interoperabile și reutilizabile accesibile și ușor de găsit</i> - Produce, descrie, stochează, conservă și (re)utilizează date științifice bazate pe principiile FAIR (facil de găsit, accesibile, interoperabile și reutilizabile), asigurându-se că datele sunt cât mai deschise posibil și cât de închise este necesar <i>Vorbește mai multe limbi străine</i> - Stăpânește limbi străine pentru a putea comunica într-una sau mai multe limbi străine <i>Conștientizează dimensiunea interculturală</i> - Manifestă sensibilitate față de diferențele culturale, luând măsuri care să faciliteze o interacțiune pozitivă între organizațiile internaționale, între grupuri sau indivizi ce provin din culturi diferite și promovează integrarea acestora în cadrul unei comunități <i>Oferă consultanță cu privire la îmbunătățirile în materie de eficiență</i> - Analizează informațiile și detaliile proceselor și produselor - Oferă consiliere cu privire la posibile îmbunătățiri ale eficienței care ar putea fi puse în aplicare și care ar însemna o valorificare a resurselor <i>Mentține relații cu reprezentanți locali</i> - Mentține relații bune cu reprezentanții comunității științifice, economice și ai societății civile de la nivel local
-----------------------------------	---

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

Competențe transversale	<i>Gândește analitic</i>
	• Studentul va fi capabil să gândească rațional • Studentul va fi capabil să gândească logic • Studentul va fi capabil să aplice gândirea logică • Studentul va fi capabil să aplice analiza structurală • Studentul va fi capabil să aplice gândirea structurată • Studentul va fi capabil să utilizeze raționamentul logic • Studentul va fi capabil să dezvolte o abordare analitică

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Dobândirea unei înțelegeri avansate și integrate a dogmei Sfintei Treimi așa cum este revelată în Evangheliile sinoptice și în Evanghelia după Ioan, cu accent pe rolul lui Dumnezeu Tatăl ca Făcător și Proniator, dezvoltând capacitatea de analiză exegetică, teologică și aplicativă.
7.2 Obiectivele specifice	• Analiza și interpretarea textelor biblice fundamentale referitoare la Persoanele Sfintei Treimi, cu accent pe imaginea Tatălui, atât în perspectiva sinopticilor, cât și a Evangheliei după Ioan. • Dezvoltarea abilității de a distinge particularitățile de limbaj, teologie și context istoric ale Evangheliilor privind Trinitatea. • Coroborarea datelor biblice cu dezvoltarea dogmatică și cu reflecția patristică asupra misterului treimic. • Formarea capacității de a elabora studii academice, referate și prezentări pe tematică trinitară, cu argumentație riguroasă și spirit critic. • Dezvoltarea unei perspective interconfesionale și a competenței de dialog pe tema Trinității, în contextul actual al teologiei creștine.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere: Metodologia cercetării trinitare în exegeza Noului Testament	Prelegere interactivă, prezentare introductivă	Stabilirea cadrului teoretic și metodologic; prezentarea surselor primare și secundare
2. Monoteismul vechi-testamentar și premisele revelației trinitare	Prelegere, analiză comparativă	Corelarea textelor VT cu interpretarea NT și patristică
3. Dumnezeu Tatăl în predica și rugăciunea lui Iisus – analiza sinopticilor	Prelegere, analiză exegetică	Studiu pe texte; semnificația adresării lui Iisus către Tatăl
4. Hristologia sinoptică și relația cu Tatăl	Prelegere, analiză tematică	Examinarea titlurilor mesianice și relației de filiație
5. Pneumatologia în Evangheliile sinoptice – rolul Duhului Sfânt	Prelegere, studiu de caz, discuție	Identificarea funcției pneumatologice în sinoptici
6. Formula trinitară în Botezul Domnului (Mt 3,13-17 și paralele)	Prelegere, analiză exegetică	Exercițiu practic de analiză text comparat
7. Formula trinitară a misiunii (Mt 28,16-20) și implicațiile sale dogmatice	Prelegere, discuție aplicată	Legătura cu dezvoltarea dogmei trinitare în Biserică
8. Relația Tatăl – Fiul în parabolele și discursurile sinoptice	Prelegere, analiză de text	Selectarea parabolilor relevante și interpretarea lor teologică
9. Prologul Evangheliei după Ioan – Logosul și Tatăl	Prelegere, analiză filologică	Studiu pe text grecesc; implicații dogmatice
10. Relația Tatălui cu Fiul în Evanghelia după Ioan: unicitate, filialitate, funcționalitate	Prelegere, analiză tematică, discuție	Identificarea termenilor teologici esențiali în Ioan
11. Duhul Sfânt în Evanghelia după Ioan – Paracletologia ioanină	Prelegere, analiză de text, discuții	Studiu comparativ cu perspectiva sinoptică
12. Dialogul Iisus – Tatăl: rugăciunea arhierască și tema proniei divine	Prelegere, exegeză, prezentare tematică	Analiză de text, conexiuni cu teologia providenței

13. Teologia creației și proniei în lumina revelației evanghelice	Prelegere, studiu tematic, discuții	Identificarea implicațiilor trinitare în cosmologia evanghelică
14. Sinteză trinitară: convergențe și diferențe între sinoptici și Ioan	Prelegere, sinteză, reflecție finală	Recapitulare și integrare; evaluare sumativă a temelor parcurse

Bibliografie

1. **Stelian Tofană**. „The Relation between the Destiny of Humankind and that of Creation according to Romans 8,18-23.” In *Theologies of Creation in Early Judaism and Ancient Christianity*, ed. Tobias Nicklas, Korinna Zamfir, 335-353. Berlin/New York: De Gruyter, 2010.
Aplicație directă la tematica creației, proniei și relației Tată-Creare-Cosmos.
2. **Vasile Mihoc**. „Dumnezeu, Unul în ființă și întreit în persoane.” *Mitropolia Ardealului* nr. 4-6 (1981): 331.
Sinteză ortodoxă asupra dogmei trinitare, utilă pentru înțelegerea perspectivei sinoptice și iohanice.
3. **Stelian Tofană**. „Doctrina lui Filon din Alexandria în lumea iudaismului elenistic și interferențele ei cu creștinismul primar.” *Anuarul III al Facultății de Teologie Ortodoxă*, Cluj-Napoca, 1999, 51-62.
Fundamentală pentru capitolul despre influențe elenistice și contextul teologic al Trinității.
4. **Peter Stuhlmacher**. *Biblische Theologie des Neuen Testaments*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1992, pp. 162-179, 349-371.
Referință majoră pentru teologia NT.
5. **Raymond E. Brown**. *An Introduction to the New Testament*. New York-London: Doubleday, 1997.
Manual standard pentru exegeza critică a Evangheliilor.
6. **Donald Guthrie**. *New Testament Theology*. Downers Grove: InterVarsity Press, 1981.
Clasic internațional, acoperă temele trinitare și pnevmatologice din NT.
7. **D.A. Carson, Douglas Moo**. *Introducere în Noul Testament*. Oradea: Societatea Misionară Română, 2007.
Instrument de bază pentru masteranzii de teologie biblică, cu accent pe evoluția dogmatică.
8. **David A. deSilva**. *An Introduction to the New Testament: Contexts, Methods & Ministry Formation*. Downers Grove: InterVarsity Press, 2004.
Manual recent și aplicativ, recomandat pentru dialogul dintre context istoric, dogmatic și aplicativ.
9. **Raymond Brown**. *The Gospel of John*. Garden City, NY: Doubleday, 1970.
Comentariu fundamental pentru cursurile despre hristologia și pnevmatologia iohanică.
10. **Sf. Chiril al Alexandriei**. *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, București: IBMBOR, 2000, pp. 45-187.
Sursă patristică clasică, necesară pentru receptarea dogmatică ortodoxă a Trinității în Ioan.
11. **F.M. Braun**. *Jean le Théologien*, 3 vols. Paris: Gabalda, 1959-1972.
Studiu exhaustiv pentru structura teologică a Evangheliei după Ioan.
12. **Thomas R. Yoder Neufeld**. *Recovering Jesus: The Witness of the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 2007.
Studiu contemporan, focalizat pe Iisus și revelația Tatălui în NT.
13. **Udo Schnelle**. *Einleitung in das Neue Testament*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1994.
Manual critic, de referință pentru analiza contextului trinitar în Evanghelii.
14. **James D.G. Dunn**. *Did the First Christians Worship Jesus? The New Testament Evidence*. Louisville: Westminster John Knox Press, 2010.
Lucrare de top pentru dezbaterea filiației și a Trinității în comunitatea primară creștină.
15. **Brant Pitre**. *The Case for Jesus: The Biblical and Historical Evidence for Christ*. New York: Image, 2016.
Analiză actuală pentru cursurile despre istoricitatea lui Iisus și statutul Său divin.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Introducere în metodologia exegetică trinitară: instrumente și surse	Atelier, lucru pe grupe, lectură de texte	Familiarizare cu instrumente exegetice și bibliografice
2. Lectură patristică: monoteismul și pluralitatea Persoanelor dumnezeiești	Lectură dirijată, dezbateri, prezentare	Selectarea și interpretarea textelor patristice clasice
3. Rugăciunea „Tatăl nostru” – exegeza adresării către Dumnezeu-Tatăl	Analiză exegetică, discuție aplicată	Analiză pe text, conexiuni liturgice și dogmatice
4. Analiza textelor sinoptice despre identitatea Fiului și revelația Sa	Exercițiu de lectură, prezentare tematică	Interpretarea titlurilor hristologice din sinoptici
5. Simbolismul și lucrarea Duhului Sfânt în sinoptici – studiu de caz	Studiu de caz, discuții pe text	Identificarea și interpretarea temelor pnevmatologice
6. Exegeza pericopei Botezului Domnului: dimensiunea trinitară	Lectură exegetică, dezbateri	Analiză detaliată a pericopei și implicații dogmatice
7. Formula baptismală și autoritatea trinitară în istoria Bisericii	Studiu documentar, prezentări scurte	Studierea receptării formulei trinitare în Tradiție
8. Parabolele sinoptice – elemente trinitare în discursul lui Iisus	Atelier, discuție aplicată	Selectarea și interpretarea elementelor trinitare

9. Prologul ioanin: Logos, creație și filiație	Analiză filologică, discuție pe text	Studiu pe text grecesc, interpretări patristice
10. Expresii și metafore ale relației Tată-Fiu în Evanghelia a IV-a	Exercițiu tematic, discuție de grup	Identificarea și analiza metaforelor teologice
11. Rolul și lucrarea Paracletului în comunitatea ioanină	Prezentare, analiză exegetică	Studii de caz asupra funcției Paracletului
12. Rugăciunea arhierescă (In 17): analiza conceptului de pronie	Lectură dirijată, dezbateri	Implicații trinitare și providențiale ale rugăciunii
13. Texte patristice despre creație și pronia divină	Lectură patristică, prezentări, reflecție	Selectarea textelor-cheie și comentarii
14. Dezbateri contemporane despre convergențe și diferențe trinitare între Evanghelii	Dezbateri, sinteză, discuție finală	Integrarea cunoștințelor și formularea concluziilor personale

Bibliografie

1. **Raymond E. Brown.** *Jesus, God and Man*. Milwaukee: Bruce Publishing, 1967.
Abordare clasică a aspectelor hristologice și trinitare, cu exemple de analiză exegetică.
2. **D.P. Fuller.** *Easter Faith and History*. London: Tyndale Press, 1968.
Relevant pentru sesiunile privind pnevmatologia și creația în lumina Învierii.
3. **J.C. Gibbs.** *Creation and Redemption*. Leiden: Brill, 1971.
Text de referință pentru seminariile despre temele creației și proniei.
4. **Sf. Chiril al Alexandriei.** *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, București: IBMBOR, 2000, pp. 45-187.
Lecturi obligatorii pentru lucrul pe text patristic – trinitate, pronie, filiație.
5. **Donald Guthrie.** *New Testament Theology*. Downers Grove: InterVarsity Press, 1981 (capitole relevante).
Exerciții de sinteză pe temele trinitare din sinoptici și Ioan.
6. **Peter Stuhlmacher.** *Biblische Theologie des Neuen Testaments*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1992 (capitole dedicate trinității).
Lucru pe secțiuni despre relația Tată-Fiu și Duh Sfânt în NT.
7. **R.E. Brown.** *An Introduction to the New Testament*. New York-London: Doubleday, 1997 (selectiv, pentru seminarii).
Bază pentru exerciții de analiză comparativă între sinoptici și Ioan.
8. **D.A. Carson, Douglas Moo.** *Introducere în Noul Testament*. Oradea: Societatea Misionară Română, 2007 (fragmente aplicative).
Pentru studiile de caz pe textul evanghelic și interpretările dogmatice.
9. **Larry Hurtado.** *Lord Jesus Christ: Devotion to Jesus in Earliest Christianity*. Grand Rapids: Eerdmans, 2003.
Recomandat pentru dialogul despre devoțiunea primilor creștini și relația Tată-Fiu.
10. **Udo Schnelle.** *The Theology of the New Testament*. Grand Rapids: Baker Academic, 2009.
Manual internațional de sinteză, utilizabil pentru seminarii pe structura trinitară a NT.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Conținuturile disciplinei sunt adaptate cerințelor formulate de comunitatea academică teologică, de asociațiile profesionale de profil și de angajatorii din domeniul educațional, bisericesc și al cercetării interdisciplinare. Studiul aprofundat al doctrinei trinitare, pornind de la izvoarele biblice, răspunde așteptărilor privind formarea unor specialiști capabili să integreze analiza exegetică, reflecția dogmatică și dimensiunea practică a credinței creștine.
- Prin tematica și metodele de studiu propuse, disciplina facilitează dezvoltarea competențelor de cercetare, argumentare și comunicare teologică, apreciate în mediul academic, pastoral și cultural, asigurând astfel o pregătire relevantă și actuală pentru absolvenții programului de master.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	- Înțelegerea conținutului teoretic prezentat la curs - Capacitatea de analiză critică și sinteză	- Examen scris/oral	90%

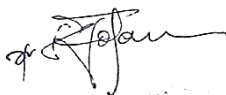
10.5 Seminar/laborator	- Participare activă la discuții și dezbateri - Capacitatea de argumentare exegetică pe baza textelor studiate	- Evaluare continuă - Observarea participării și implicării	10%
10.6 Standard minim de performanță			
- Tratarea coerentă și argumentată a cel puțin unui subiect din tematica examenului final. - Indicarea unei bibliografii minime, relevante pentru subiectul abordat. - Răspuns corect și fundamentat la cel puțin o întrebare suplimentară adresată în cadrul evaluării (scrise sau orale).			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

Nu se aplică

Data completării:
12 aprilie 2025

Semnătura titularului de curs
Pr. prof. emerit dr. Stelian Tofană

Semnătura titularului de seminar
Pr. prof. emerit dr. Stelian Tofană

Data avizării în departament:
17.04.2025

Semnătura directorului de departament

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".